כב: יום טוב פרק שני ביצה

דנפישא בלישה. פירש רש"י וכ"ה מתירין משום דאמר ר"ש בן אלעזר[ב] ממלאכה שצה תנור פת וכו' ולא נהירא מדלא אסר כן ר"ל לאתויי הא דר' שמעון בן אלעזר כיון דפלוגתייהו בהכי ועוד דלא דמי כלל לפתן גרידין ולמאי דמייתינהו הכא לכן נראה לי דפת מרובה[ג] דקאמר היינו פתים גדולים ביותר ועושה לצורך מול הוחל ותין כו טורח כל כך והכי משמע בירושלמי ממוך שאתה מינעו דפת קטן יש בו טורח יותר בערימה כל דמך ומחד וכין גרידין וכין דקיקין היינו כדי לרכו בנבד וגם הן זוין בעציין אלא דגרידין היינו גדולות ודקיקין קטנות והא דקאמר בפתון משום דקא טרח טרחא אלא לריך הכי קאמר ממוך שעושה בכרות גדולות אמי למעבד יותר מלורך י"ט: [ועי' תוספות פסחים ל. ד"ה וכ"ה]:

על

מה שאין כן בביצה אמר ליה אנא כנהרדעי סבירא לי דאמרי אף בביצה [ה] ומאי דעתיך דלמא מעברי ליה לאלול [ו] האמר רב חיננא בר כהנא מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר: ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין: [ז] תנו רבנן ב"ש אומרים אין אופין פת עבה בפסח [ח] וב"ה מתירין [ט] וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמלה יאמרו בפת שאינה עמלה אם אמרו בעצים יבשים יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור של חרס אמר רב ירמיה בר אבא שאלית את רבי ביחוד ומנו רב מאי פת עבה פת מרובה איכא דאמרי אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שאלית את רבי ביחוד ומנו רבינו הקדוש מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה אי נמי באתריה דהאי תנא פת מרובה פת עבה קרו ליה מכדי משום דקטרח טרחא דלא צריך הוא מאי אריא פסח אפי' בשאר ימים טובים נמי אין הכי נמי ותנא ביו"ט דפסח קאי תניא נמי הכי ב"ש אומרים אין אופין פת [י] מרובה ביום טוב וב"ה מתירין: **מתני'** [יא] אף הוא אמר שלשה דברים להקל מכבדין בית המטות ומניחין את המוגמר ביו"ט ועושין גדי מקילם בלילי פסחים [יב] וחכמים אוסרין: **גמ'** אמר רב אסי מחלוקת לגמר אבל להריח דברי הכל מותר מיתיבי אין מכבדין בית המטות ביום טוב [יג] ושל בית רבן גמליאל מכבדין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב אלא מכבדין אותן מערב יום טוב ופורסין עליהם סדינין למחר כשאורחים נכנסין מסלקין את הסדינין ונמצא הבית מתכבד מאליו אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן ואין מניחין את המוגמר ביו"ט ושל בית רבן גמליאל מניחין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב אלא מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן מערב יום טוב ופוקקין נקביהן מערב יום טוב למחר כשאורחים נכנסין פותחין את נקביהן ונמצא הבית מתכבד מאליו אמרו לו א"כ אף בשבת מותר לעשות כן אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב אסי [יד] מחלוקת להריח אבל לגמר אסור איבעיא להו מהו לעשן רב ירמיה בר אבא אמר רב אסור ושמואל אמר [טו] מותר רב הונא אמר אסור מפני שמכבה אמר ליה רב נחמן ונימא מר מפני שמבעיר א"ל תחלתו מכבה וסופו מבעיר א"ר יהודה על גבי גחלת אסור

על

למפונקים לו למי שרימו רע. וכגבי מקולם מפני שדומה לקדשים וימתרו מותר להקדים ולהטיל קדשים במוך: **גמ' מחלוקת לגמר.** כשהרו חכמים לא לתרו אלא כשמניחו כדי לגמר בו כלים שעתן הפתחה עם הלבונה והגחלים אחת הכנדים להכשיר בהן ריח ללאו להנאת הגוף הוא אלא להכשיר כלים אבל מניח לבונה על גבי גחלים להריח ריח מותר שהנאת הגוף הוא ולאוכל נפש דמי. והשתא למאי דקאמר רב אחא לא הוי טעמא דרבנן משום דבר האוה לכל נפש דמדרישין לעיל אלא משום דלקטוו כלים הוא מכוין ולקמן הדר ביה ממתא קושיא: **כשאורחים נכנסין.** שהן קרוין לפעודת הנשיא לכבוד יום טוב: **ערדסקיאות.** פלגינקיי"ר והם נבובים ומנוקבים: **ופוקקין נקביהן.** לשמור העשן שלא יצא: **אם כן.** לא היו מביאין מלוקין עליו לשם שבת שהרי מותר לעשות כן אלא ודאי ביום טוב היו מניחים לפיכך נתלקו עליו. מכל מקום גמרינן מינה דלאו אלא להריח ולכבוד החולמין ולפלוג רבנן עליה למיסר להניחו ביום טוב מליבא דתנא קמא ולר"ש כר' יהודה אף אתה אמרת דברי הכל מותר: **מחלוקת להריח.** התם הוא דשרי רבן גמליאל להניח ביום טוב כדי להריח כתנא קמא דרבי אליעזר כר' יהודה ורבנן לאמרי דבעינן דבר האוה לכל נפש: **מהו לעשן.** פירות בעשן בשמים לקלוט טעם הבושם: **אסור.** דמפנוק יתירא הוא ואין שום לכל נפש אלא לאיסטניס וכהאי עשן לא מלאכה כדמפרש רב הונא טעמיה דרב מפני שהוא מכבה הגחלים כשנותן לתוכה הבשמים עליהן: **ושמואל אמר מותר.** לאוכל נפש הוא ולאו לא מלאכה היא ולא לעניים אלא שהיו מלוי להם ודמי לנזדמן לו בני ביו"ט דלאמרינן בכתובות (שם): **מפני שמכבה.** כדפרישית. תימה[יז] שוב לכל נפש לפיכך לאסור לעשות אלא שהיו מלוי להם ודמי לנזדמן לו בני ביו"ט דלאמרינן בכתובות (שם): **מפני שמכבה.** כדפרישית. תימה[יז] שוב לכל נפש לפיכך לאסור לעשות אלא שהיו מלוי להם ודמי לנזדמן לו בני ביו"ט דלאמרינן בכתובות (שם): **ונימא מר מפני שמבעיר.** הבשמים שגם זה אב מלאכה: **אמר ליה מחילתו מכבה וסופו מבעיר.** ותרוייהו הוו ביה ותנא קמא נקטי: **על גבי גחלת אסור.** לחיכה מכבה ומבעיר: על

מסורת הש"ס

ב) לעיל י. ע"ש ד"ה יש: ג) [סס]. ד) [בפסחים לו. ע"ב]. ה) [עדיות פ"ב מ"ב]. ו) [תוספתא פ"ב]. ז) [מגות לח:]. ח) [לעיל יז.]. ט) [לעיל יז.]. י) [בכורות יב. ד"ה ב"ש]. יא) [שבת יט:]. יב) [שבת יב:]. יג) [מגות יב:]. יד) [מגות יב:]. טו) [לעיל יז.]. טז) דפח מרובה דקאמר לאו דאיתר מבדי לרכו קאמר אלא פתים. כל"ל רש"ל.

הגהות הב"ח

(ג) גמ' דמאי דעתיך:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה בקולם. ובבי מעיי הוצה לו. עיין כרש"י פסחים נג ע"ל ד"ה מקולם וכתב עד ע"ל ד"ה מקולם:

לעזי רש"י

בריי"א [בריידא]. (לחם) חבוט (גלוש היטב). אנצינעניי"ש [אינציגשניי"ש]. פתיתת (לשרימת קטורים).

מוסף רש"י

מה שאין כן בביצה. לענין ביפה לה הקילו כי"ט אי דהלכם השנה להשוות לשל גליות, דלאילו ר"ה נולדה כזה לפורכי כזה (ביצה ו.). לאין ר"ה שוה לימים טובים של גליות לאילו ר"ה חמיר י"ט שני שליה יולדה כזה לפורכי כזה (שבת קכט:). אף בביצה. עולדה כזה מותרת כזה (ביצה ו.). דמאי דעתיך. לאמרה כאני למחוקי מכ"ד, דלמא מעברי ליה לאלול. כתקנה הראשונה למנוע מיום אי ולעשות שני ימים, כגון שלא כלו עד יום שלשים ואחד (שם). מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. ואע"פ שתקנו, לא תירע שכאו עשים מן המנחה ולמעלה חין מחזיקה הפשם ועדיין לא נתקנה. הלי דעקו מימות עזרא, משום דכיתיב עבריהו דכתיב בעמוס (מתניי ז:) ויכיה הכני, וכתיב הכה משחני כר' טפח. ואפילו הכי אכו ית הלל. אלל טפי מטעמא לא משכחת פסחים לה:). שכן מצינו בלחם הפנים. שהיו לחמי לא לחו מתן כלאחר שבעה. כל המתנה לאחר מתניתין (שם). כל המתנה לאחר תקריבי וגו' (ויקרא כא). לחם הפנים למחתן לאחרים שלא יחמיל. ואפילו הכי עושי דפנותי טפח, דהיינו לחם שהיו לי פנים יפין פחותין מטפח (פסחים שם). אם בזריזין. כלומר שקולין כשיעורו שלא יחמיל, יתירו לכל לחם שלין זריזין (שם).

מאורות הגדולים

מה שאין כן בביצה אמר ליה אנא כנהרדעי סבירא לי דאמרי אף בביצה (ה) ומאי דעתיך דלמא מעברי ליה לאלול (ו) האמר רב חיננא בר כהנא מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר: ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין: (ז) תנו רבנן ב"ש אומרים אין אופין פת עבה בפסח (ח) וב"ה מתירין (ט) וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמלה יאמרו בפת שאינה עמלה אם אמרו בעצים יבשים יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור של חרס אמר רב ירמיה בר אבא שאלית את רבי ביחוד ומנו רב מאי פת עבה פת מרובה איכא דאמרי אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שאלית את רבי ביחוד ומנו רבינו הקדוש מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה אי נמי באתריה דהאי תנא פת מרובה פת עבה קרו ליה מכדי משום דקטרח טרחא דלא צריך הוא מאי אריא פסח אפי' בשאר ימים טובים נמי אין הכי נמי ותנא ביו"ט דפסח קאי תניא נמי הכי ב"ש אומרים אין אופין פת (י) מרובה ביום טוב וב"ה מתירין: **מתני'** (יא) אף הוא אמר שלשה דברים להקל מכבדין בית המטות ומניחין את המוגמר ביו"ט ועושין גדי מקילם בלילי פסחים (יב) וחכמים אוסרין: **גמ'** אמר רב אסי מחלוקת לגמר אבל להריח דברי הכל מותר מיתיבי אין מכבדין בית המטות ביום טוב (יג) ושל בית רבן גמליאל מכבדין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב אלא מכבדין אותן מערב יום טוב ופורסין עליהם סדינין למחר כשאורחים נכנסין מסלקין את הסדינין ונמצא הבית מתכבד מאליו אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן ואין מניחין את המוגמר ביו"ט ושל בית רבן גמליאל מניחין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב אלא מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן מערב יום טוב ופוקקין נקביהן מערב יום טוב למחר כשאורחים נכנסין פותחין את נקביהן ונמצא הבית מתכבד מאליו אמרו לו א"כ אף בשבת מותר לעשות כן אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב אסי (יד) מחלוקת להריח אבל לגמר אסור איבעיא להו מהו לעשן רב ירמיה בר אבא אמר רב אסור ושמואל אמר (טו) מותר רב הונא אמר אסור מפני שמכבה אמר ליה רב נחמן ונימא מר מפני שמבעיר א"ל תחלתו מכבה וסופו מבעיר א"ר יהודה על גבי גחלת אסור

על

מה שאין כן בביצה. דקדושה אחת הן ולא הקלו כי"ט שני של רגש הסנה אלא לענין מת בלבד: **כפסח.** קל שלקח לעתן שאינו יכול לשמרה מהממין: **וכמה פת עבה.** שהתירו כית הלל: **שכן מצינו בלחם הפנים.** שהוא מנה כשהמרינן בכל המנחות בחות מנה (מנחות דף ט.). ועניו טפח כשמו לחם הפנים[ו] יש לו פנים ואין פנים פחותין מטפח[ז]: **כזריזין.** של בית גרמו שהיו לומנים וחריזים בדבר[ח]: **פת עמלה.** כרי"ח[ט] בלע"ז שהיה טוען ג' מאות שיפה שפשוף בידו ומשם מאות בעיטה בגלגוף שף משם בועט שהיה שף שהיה בועט שלש במנחות (דף עו.): **עלים יבשים.** מע"ו בשם היו פוקקין מלכרות עליס למערכה בפסחים תענית (דף לח.) ומעלי לשכת העליס היו לופין ומבשלים כל לרכי מקדש: **בתנור חם.** שמפקיען לופו בכל יום הן למנחות הן לגלי: **מפכח.** בפס' זבחים (דף לה:) אמרי' תנור של מקדש של מתכת היה משום שהי הלחם ולחם הפנים שהפייתן וקדושתן בתנור היה ליה כלי שרת ולכי שרת למרם לא עבדינן: **ניחוד.** היינו לעיטו **ואיכא דאמרי.** לר' גופיה אמר שלשת את רבי ניחוד: **ומנו.** רבו דרב רבינו הקדוש. לשון אחר ניחוד בנכור כדאמרן בשקלים (פ"ו מ"ב) וידעו ניחוד שפס לחרן נגמו: **פת מרובה.** ולאו משום ממון הוא אלא משום טורח שהרה יתירה למאר ולינה אחר: **וכ"ש מפיקין.** כדאמרינן[י] שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא: **מניח ומי הכי.** דכשאר יום טוב נמי נמלקו: **מתני' מכבדין בית המטות.** בית המסיבה שהוכלין שם שהיו מסובין ואוכלין על גבי המטות: **מוגמר.** לבונה על גבי גחלים: **מקולם.** כרעיו [יא] וכני מעיו תלויין מולה לו כלדו כשלולהו והיו עושין זכר למקדש שכתוב בו על כרעיו ועל קרבו[יב]. ומקולם לשון גבור מזויין שכלי זיינו תלוין לו בלדו כדמתרגמינן וכוכיע נחשת וקולפא דנחשא (שמואל ב כ"ג): **וחכמים אוסרין.** בשלשתן. בכניך משום שחווי גומות. ומוגמר משום דלאו לורך כל נפש הוא ומהאי טעמא אמרינן ליה בכתובות בפרק לשעין (דף ז.) **אשר יאכל לכל נפש[יג] דכר** השוה לכל נפש וזה לינו אלא **כדי** שיהא כל נפש חה לינו אלא למפונקים לו למי שרימו רע. וכגבי מקולם מפני שדומה לקדשים וימתרו מותר להקדים ולהטיל קדשים במוך: **גמ' מחלוקת לגמר.** כשהרו חכמים לא לתרו אלא כשמניחו כדי לגמר בו כלים שעתן הפתחה עם הלבונה והגחלים אחת הכנדים להכשיר בהן ריח ללאו להנאת הגוף הוא אלא להכשיר כלים אבל מניח לבונה על גבי גחלים להריח ריח מותר שהנאת הגוף הוא ולאוכל נפש דמי. והשתא למאי דקאמר רב אחא לא הוי טעמא דרבנן משום דבר האוה לכל נפש דמדרישין לעיל אלא משום דלקטוו כלים הוא מכוין ולקמן הדר ביה ממתא קושיא: **כשאורחים נכנסין.** שהן קרוין לפעודת הנשיא לכבוד יום טוב: **ערדסקיאות.** פלגינקיי"ר והם נבובים ומנוקבים: **ופוקקין נקביהן.** לשמור העשן שלא יצא: **אם כן.** לא היו מביאין מלוקין עליו לשם שבת שהרי מותר לעשות כן אלא ודאי ביום טוב היו מניחים לפיכך נתלקו עליו. מכל מקום גמרינן מינה דלאו אלא להריח ולכבוד החולמין ולפלוג רבנן עליה למיסר להניחו ביום טוב מליבא דתנא קמא ולר"ש כר' יהודה אף אתה אמרת דברי הכל מותר: **מחלוקת להריח.** התם הוא דשרי רבן גמליאל להניח ביום טוב כדי להריח כתנא קמא דרבי אליעזר כר' יהודה ורבנן לאמרי דבעינן דבר האוה לכל נפש: **מהו לעשן.** פירות בעשן בשמים לקלוט טעם הבושם: **אסור.** דמפנוק יתירא הוא ואין שום לכל נפש אלא לאיסטניס וכהאי עשן לא מלאכה כדמפרש רב הונא טעמיה דרב מפני שהוא מכבה הגחלים כשנותן לתוכה הבשמים עליהן: **ושמואל אמר מותר.** לאוכל נפש הוא ולאו לא מלאכה היא ולא לעניים אלא שהיו מלוי להם ודמי לנזדמן לו בני ביו"ט דלאמרינן בכתובות (שם): **מפני שמכבה.** כדפרישית. תימה[יז] שוב לכל נפש לפיכך לאסור לעשות אלא שהיו מלוי להם ודמי לנזדמן לו בני ביו"ט דלאמרינן בכתובות (שם): **מפני שמכבה.** כדפרישית. תימה[יז] שוב לכל נפש לפיכך לאסור לעשות אלא שהיו מלוי להם ודמי לנזדמן לו בני ביו"ט דלאמרינן בכתובות (שם): **ונימא מר מפני שמבעיר.** הבשמים שגם זה אב מלאכה: **אמר ליה מחילתו מכבה וסופו מבעיר.** ותרוייהו הוו ביה ותנא קמא נקטי: **על גבי גחלת אסור.** לחיכה מכבה ומבעיר: על

מסורת הש"ס

ב) לעיל י. ע"ש ד"ה יש: ג) [סס]. ד) [בפסחים לו. ע"ב]. ה) [עדיות פ"ב מ"ב]. ו) [תוספתא פ"ב]. ז) [מגות לח:]. ח) [לעיל יז.]. ט) [לעיל יז.]. י) [בכורות יב. ד"ה ב"ש]. יא) [שבת יט:]. יב) [שבת יב:]. יג) [מגות יב:]. יד) [מגות יב:]. טו) [לעיל יז.]. טז) דפח מרובה דקאמר לאו דאיתר מבדי לרכו קאמר אלא פתים. כל"ל רש"ל.

הגהות הב"ח

(ג) גמ' דמאי דעתיך:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה בקולם. ובבי מעיי הוצה לו. עיין כרש"י פסחים נג ע"ל ד"ה מקולם וכתב עד ע"ל ד"ה מקולם:

לעזי רש"י

בריי"א [בריידא]. (לחם) חבוט (גלוש היטב). אנצינעניי"ש [אינציגשניי"ש]. פתיתת (לשרימת קטורים).

מוסף רש"י

מה שאין כן בביצה. לענין ביפה לה הקילו כי"ט שני של גליות, דלאילו ר"ה נולדה כזה לפורכי כזה (ביצה ו.). לאין ר"ה שוה לימים טובים של גליות לאילו ר"ה חמיר י"ט שני שליה יולדה כזה לפורכי כזה (שבת קכט:). אף בביצה. עולדה כזה מותרת כזה (ביצה ו.). דמאי דעתיך. לאמרה כאני למחוקי מכ"ד, דלמא מעברי ליה לאלול. כתקנה הראשונה למנוע מיום אי ולעשות שני ימים, כגון שלא כלו עד יום שלשים ואחד (שם). מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. ואע"פ שתקנו, לא תירע שכאו עשים מן המנחה ולמעלה חין מחזיקה הפשם ועדיין לא נתקנה. הלי דעקו מימות עזרא, משום דכיתיב עבריהו דכתיב בעמוס (מתניי ז:) ויכיה הכני, וכתיב הכה משחני כר' טפח. ואפילו הכי אכו ית הלל. אלל טפי מטעמא לא משכחת פסחים לה:). שכן מצינו בלחם הפנים. שהיו לחמי לא לחו מתן כלאחר שבעה. כל המתנה לאחר מתניתין (שם). כל המתנה לאחר תקריבי וגו' (ויקרא כא). לחם הפנים למחתן לאחרים שלא יחמיל. ואפילו הכי עושי דפנותי טפח, דהיינו לחם שהיו לי פנים יפין פחותין מטפח (פסחים שם). אם בזריזין. כלומר שקולין כשיעורו שלא יחמיל, יתירו לכל לחם שלין זריזין (שם).